

Egedalsmosen

Midtjyllands største porsemose

Flad rute på ca 2km, følg træpæle i naturfarve med sort top.

Bliv på stien, området udenfor stien kan være lumsk og ufarbart

Egedalsmosen er et privatejet område, fordelt mellem mange lodsejere. Landskabet Egedalen strækker sig fra Åshøj, 104 meter o. h. og det højeste punkt i Gjærn Bakker mod vest i retning af Gudenåen. Det er oprindeligt formet af isen under sidste istid for ca 120.000 til 11.000 år siden, hvor smeltevand fra isranden er skyllet fra det højere plateau ved Gjærn Bakker ned over sletten.

Smeltevandet har slidt bakkerne ned og bragt materialet ud i den yderste del af området, længst ned mod Gudenåen.

I det mellemliggende område er der senere opstået et hede- og mose-landskab. Træer og krat voksede på skrænterne, mens lyngen bredte sig i de lavere områder omkring det, der havde udviklet sig til tørvemose.

Området blev ved udskiftningen i slutningen af 1700-tallet efter flere års stridigheder fordelt mellem de forskellige Gjærn-gårde, da ingen enkelt gårdejer ønskede at overtage den ringe jord her.

Formentlig er tørvegravning til supplerende af naturaliehusholdningen startet allerede på dette tidspunkt.

De mange kanaler til afvanding af området, er opgravet i forbindelse med tørvegravningen.

Tørvegravning fortsatte indtil ca 1950 hvor det måtte opgives pga for meget sand i tørv.

Lyngarealerne har tidligere været så omfattende, at der har været drevet lynghøst, der blev afsat som brændselskilde. I krisetider blev lyngen også brugt som optændingsmateriale og endog som foder, når årets høst slog fejl. Tilplantning af dele af Egedalen startede omkring midten af 1950'erne, men lykkedes kun på skrænterne samt på enkelte mere tørre områder.

Dele af Egedalsmosen har flere gange været ryddet for især birk og pil, der hurtigt skyder op, hvis området for lov at ligge urørt hen. Et afgrænsningsprojekt blev forsøgt, men uden større held.

Gjærn Natur har i samarbejde med de forskellige lodsejere påtaget sig at rydde en del af området, for at bringe det tilbage til moselandskab. Samtidig er der etableret en markeret sti og visse steder udlagt flydebroer, så området er blevet tilgængeligt for offentligheden. Der er desuden opsat et udsigtstårn.

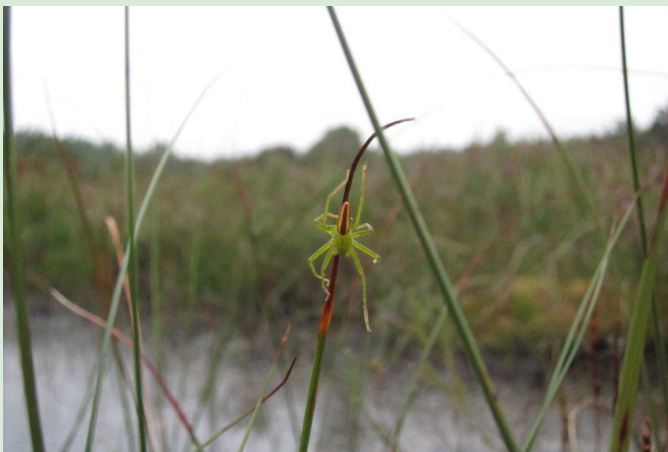
Gjærn Natur

Egedalsmosen er i dag en våd og næringsfattig hedemose, der rummer mange spændende arter af planter og dyr. Hele Egedalsmosen er beskyttet efter naturbeskyttelsesloven (§ 3), og en stor del af den ligger inden for EF-habitatområdet Gudenåen og Gjærn Bakker.

De våde partier er domineret af klokkelyng, mosepors og benbræk, og man kan finde to arter af den kødædende plante soldug (liden og rundbladet). På de mere tørre partier af mosen vokser hedelyng og revling. Er man heldig, kan man også finde rosmarinlyng.

Krondyr, rådyr, hugorm og snog lever i eller ved mosen og i luften er kærhøg observeret.

Smaragdedderkop er ret sjælden i Danmark, men den lever i Egedalsmosen. Den laver ikke spind, men jager sit bytte og lammer det med gift. Her er det en han med rød stribe på bagkroppen. Hunnen er helt lysegrøn og kroppen er op til 17 mm lang - uden ben.

Klokkelyng er udbredt i Egedalsmosen. Mange af planterne er visne og grå, sandsynligvis pga. forsurening af jorden i mosen.

Benbræk danner store bestande i Egedalsmosen. Den har fået sit navn, fordi den vokser på steder, hvor der er så lidt kalk i jorden, at græssende dyr får kalkmangel og derfor risikerer at brække benene.

Klokkeensian vokser hist og her i hedemoser i Midt- og Vestjylland og også her i Egedalsmosen. Den er op til 35 cm høj. I august-september kan man være heldig og se den meget smukke blå blomst.

Liden soldug (foto) og rundbladet soldug vokser begge i Egedalsmosen. De fanger insekter med den klæbrige væske, der afsondres fra hårene på bladene. Liden soldug har aflange blade, mens den lidt større og mere almindelige rundbladet soldug har runde blade.

Gjærn Natur

Blåbær (foto) og tyttebær findes især i området langs fyrrebevoksningen. Blåbær trives fint i nærheden af fyrrebevoksning. Bærrene er blå eller næsten sorte og dækket af et vokslag, der giver skindet en lettere dugget overflade. Tyttebær er også en dværgbusk, der vokser i en pudeagtig eller tæppedannende bevoksning. Bladene har en blank og møkegrøn overside, mens undersiden er mat og mere lys. Om vinteren bliver bladene mere rødlige. Blomsterne er klokkeformede, hvide eller rosafarvede, mens frugterne får en stærk rød farve. Vokser på tør og sur jord.

Mosebølle blomstrer i maj-juni med klokkeformede, hvide blomster og får senere blåfarvede, ovale bær. Kendes fra blåbær på sit hvide frugtkød og saften smitter ikke af på samme måde som ved blåbær. Mosebølle taber sine blade om vinteren. Mosebølle vokser især på fugtig, næringsfattig jord med lidt skygge.

Revling, der også kaldes sortbær vokser her i Egedalsmosen. Det er en ca 30cm høj stedsegrøn dværgbusk med nåleagtige blade og små lyserøde blomster. Den vokser på mager jord i moser, heder og i åbne skove. Revlingbladene har en hvidlig fure på undersiden. Bærrene er næs-

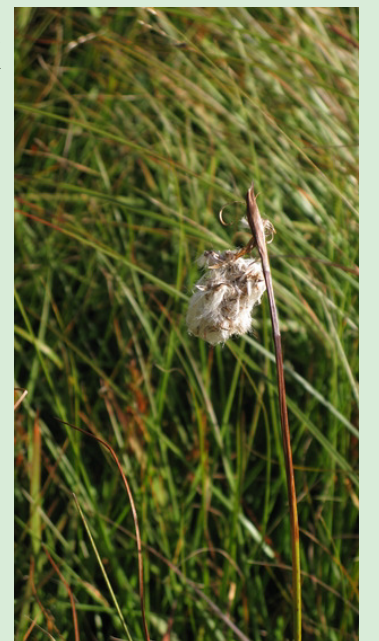
ten sorte stenfrugter med 5-10 sten. Revling bruges bl. a. til bjæsk eller bitter.

Mosepors er 1-1½m høj og vokser som krat på næringsfattig jord i moser og på heder, hvor der er adgang til fuld sol, vedvarende våd bund og mineralfattig

og sur jord. Pors har smalle, grågrønne blade, der er lysere på undersiden. Bladene tabes om vinteren. Planten samler via en aktinobakterie på rødderne kvælstof til sig. Pors har været kendt i drikke allerede i Egtvedpigens tid, for ca 3300 år siden og har været anvendt som krydderurt i lang tid. Planten har også været brugt til at holde lus og lopper væk fra sengehalmen, når den blev lagt her.

Smalbladet kæruld er især kommet frem, efter området er blevet ryddet for birk og pilekrat. Den vokser spredt i tuer i kalk- og næringsfattige moser og heder. Kærulden blomstrer i april-maj med tynde, hvide hår, der efterhånden vokser videre til lange uldhår, der er hæftet til frøene.

Gjern Natur